

kljub vsem dobrim željam ter možnostim individualizacije religije ljudje svojim otrokom iz lastnega vzgiba ne bodo omogočali izobraževanja, jih pošiljali v šolo, prav tako pa šol tudi ne bo nihče prostovoljno vzdrževal.

Leta 1520 je Luther v odprtem pismu nemškemu plemstvu z naslovom *Krščanskemu plemstvu nemške narodnosti o izboljšanju krščanskega stanu* izrazil željo, naj bi se tako dečki kot dekllice vsakodnevno vsaj eno uro učili Sveto pismo (cf. Luther, 1520/1975). Nato je čez štiri leta (1524) napisal okrožnico z naslovom *Mestnim svetnikom vseh mest Nemčije, da morajo ustanovljati in vzdrževati krščanske šole*, v kateri nalaga predvsem mestnim oblastem skrb in dolžnost za šolstvo in izobraževanje v najširšem smislu (cf. Luther, 1524/1975). V skladu z zahtevami okrožnice bi morala biti ena izmed najpomembnejših nalog posvetnih oblasti, da bi povsod, kjer je to mogoče, ustanovljale šole za dečke in dekllice, kamor bi se ti hodili vsakodnevno izobraževati za uro ali dve. Pravi, da je na žalost največji del staršev nespreten, in da sam ne ve, kako naj otroke vzgaja in poučuje. Po drugi strani pa, četudi bi bili starši spretni in bi hoteli otroke sami poučevati, zaradi drugih poslov in opravil nimajo za to niti časa niti prostora. Tako jih nuja prisili, da imajo preproste vzgojitelje, pa še to le premožnejši. V nadaljevanju navaja ugovor, da bi gotovo vsakdo želel sam vzgajati in poučevati svoje hčere in sinove, na to pa odgovarja, da je to sicer res, vendar je velika verjetnost, da bo rezultat tega procesa teleban. Če pa dajo starši otroke v šolo, kjer so »izobraženi« učitelji in učiteljice, kjer poučujejo jezike in »druge umetnosti«, kjer bodo slišali zgodovino in pregovore vsega sveta, si bodo otroci izoblikovali svoje mnenje in se bodo znali v teku življenja ravnati z »božjim strahom«. Vzgoja na domu, ki poteka doma brez take šole, nas po Luthrovem pričanju naredi modre s pomočjo lastne izkušnje; preden pa se to zgodi, »bomo že stokrat mrtvi, saj je za lastno izkušnjo potrebno veliko časa« (ibid.: 172–174).

Na ozemlju današnje Slovenije so v času reformacije vladale drugačne razmere kot v Nemčiji. Deželni vladarji (ki so imeli zakonodajno in upravno moč) so bili Habsburžani, ki so ostajali katoličani, deželno plemstvo pa je bilo pretežno protestantsko ali pa je bilo protestantizmu vsaj naklonjeno. Zaradi tega je imelo deželno plemstvo velike težave z uveljavljanjem določenih zahtev, ki so bile tam, kjer je deželni oziroma državni vladar pristopil k protestantizmu, skorajda samoumevne oziroma so bile v pristojnosti deželnih knezov (cerkvena ureditev, organizacija šolstva, finančne zadeve itn.). Ilustrativna je situacija na Kranjskem, kjer je mogoče dobiti vtis, da deželno plemstvo bodisi res ni imelo